

Nederland Natuurpositief

Ambitiedocument voor een gezamenlijke aanpak in natuurbeleid

Dit is een uitgave van het ministerie van LNV en de gezamenlijke provincies

Een biodiverse omgeving is onmisbaar voor het menselijke bestaan op aarde. De diversiteit aan soorten en ecosystemen op aarde houden onze leefomgeving in balans. Samen vormen ze een levende en productieve natuur. Het is 5 voor 12 voor biodiversiteit; alle reden om ons zorgen te maken. Voor natuur maar óók voor ons welzijn. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de provincies willen het tij keren met de ambitie in dit document, die tijdens de Natuurtop 2019 is gepresenteerd.

Want we kunnen niet zonder biodiversiteit

Natuur is mooi en kwetsbaar, maar bovenal ook noodzakelijk. De natuur levert gezonde bodems, schoon water, schone lucht, bestuivers voor voedselgewassen, natuurlijke weerstand tegen ziekten en plagen en veerkracht bij het opvangen van klimaatverandering. Kortom, de natuur is de basis van ons bestaan én onze economie.

Wereldwijd holt de biodiversiteit achteruit. En staan niet alleen de waarden ‘mooi’ en ‘kwetsbaar’, maar ook de functies van biodiversiteit voor mensen op het spel. Naast het verlies van charismatische soorten als de grutto en de tijger, zijn ook de gevolgen voor ons bestaan ingrijpend. Het ‘ecosysteem’ van de mens wordt ernstig bedreigd. Als het niet goed gaat met onze biodiversiteit, dan heeft dat gevolgen voor ons welzijn en onze welvaart. Kunnen we straks nog voldoende gezond voedsel produceren? Is er nog natuur om de gevolgen van klimaatverandering te verzachten?

‘De huidige mondiale inspanningen zijn onvoldoende om de ongekende achteruitgang van biodiversiteit te stoppen: ingrijpende en fundamentele maatschappelijke veranderingen zijn nodig om het biodiversiteitsverlies een halt toe te roepen en de natuur te herstellen’. In mei 2019 luidde het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) de noodklok. Als we zo doorgaan dreigt de komende decennia een miljoen planten- en diersoorten uit te sterven.

Druk op de natuur is groot

Overal ter wereld en vooral ook in Nederland, wedijveren heel veel wensen en belangen om een klein stukje grond. Veel van die belangen zetten de natuur onder druk. Een belangrijke speler is de landbouw. Omdat die sector onze grootste grondgebruiker is, maar vooral omdat de intensieve werkwijze onze natuur aantast door verzuring, vermesting, verdroging en verontreiniging. Ook verstedelijking, industrie en infrastructuur drukken hun stempel; natuurgebieden worden kleiner en raken versnipperd. Hierdoor kunnen natuurdoelen in natuurgebieden lastig of niet tijdig bereikt worden en kunnen we ook niet voldoen aan de doelstellingen van het mondiale biodiversiteitsverdrag (Convention on Biological Diversity, CBD).

Herstelvermogen van de natuur is zichtbaar

Toch hebben we de laatste jaren ook gezien dat de inzet om onze natuur te beschermen effectief is: de achteruitgang van biodiversiteit is in sommige natuurgebieden gestopt; voorzichtig gaat het daar de goede kant op. Helaas geldt dat niet voor de biodiversiteit in de stad en in het agrarisch gebied. Lang was het uitgangspunt het scheiden van functies. Natuurherstel moest vooral komen van sterkere en grotere natuurgebieden. Maar met alleen maatregelen in natuurgebieden gaan we het biodiversiteitsverlies in Nederland niet stoppen. Ook de recente uitspraak van de Raad van State over stikstof laat zien dat het cruciaal is dat we een andere aanpak kiezen, waarin natuurbeleid meer verbonden wordt met andere sectoren. Dat is niet alleen noodzakelijk, verschillende maatschappelijke partijen willen dit ook. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het breed gedragen initiatief van de partners van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, een plan dat we als Rijk en provincies omarmen.

We kunnen het tij nog keren

Er is nog (beperkt!) tijd om het tij te keren. Hoe? Door enerzijds door te gaan met wat werkt (natuurbescherming), en anderzijds het denkpatroon in de landbouw, woningbouw en infrastructuur om te buigen: van schade beperken naar natuur versterken. Daarnaast is het van belang om de verschillende schaalniveaus van natuurbeleid, van lokaal tot mondiaal, beter met elkaar te verbinden.

Het verlies aan biodiversiteit kunnen we keren door aan te sluiten op de grote veranderingen die plaats (gaan) vinden: bij het omschakelen op duurzame energie, het sluiten van kringlopen in de landbouw, het verbeteren van de infrastructuur en het (ver)bouwen van woningen. Dit is hét moment om het natuurbeleid sterk te verbinden met de grote ontwikkelingen in onze fysieke leefomgeving. Natuurlijke oplossingen kunnen bovendien van grote waarde zijn voor die transities: een biodiverse landbouw kan tegen een stootje en bij het opwarmen van de aarde houdt natuur onze steden koel en onze voeten droog.

Nederland Natuurpositief

De opgave van het voltooiën van een biodivers Natuurnetwerk Nederland (NNN) blijft overeind en daar doen we een plus bovenop: Nederland gaat voor Natuurpositief. Dit betekent dat het herstel van de natuur en haar biodiversiteit niet alleen plaatsvindt binnen het

Natuurnetwerk, maar overall: in de steden, op het platteland buiten de natuurgebieden en in de grote wateren. Daarbij zetten we ook een beweging in gang waarbij we ons, naast onze inzet op bijzondere, kwetsbare natuur, richten op herstel van de meer algemene en functionele soorten en landschapstypen. Door ons meer te richten op het verbeteren van de algemene condities voor deze noodzakelijke biodiversiteit, zal het ook beter gaan met de kwetsbare natuur.

Aanpak via 4 v's

Versterken en verbeteren waar het werkt, verbreden en verbinden waar het beter moet: hoe ziet dat eruit?

Versterken

We gaan volle kracht vooruit met de afspraken uit het Natuurpact en zullen waar mogelijk versnellen. De provinciale coalitieakkoorden laten ook zien dat de provincies deze aanpak gaan intensiveren. Door bijvoorbeeld nieuw instrumentarium in te zetten om zogenaamde sleutelhectares te verwerven houden we tempo met de inrichting van natuurgebieden. Provincies nodigen natuurpartners en grondeigenaren uit om over een half jaar een gezamenlijk plan te hebben met de meest effectieve (innovatieve) strategieën waarmee de ambitie gehaald kan worden.

Verbeteren

De kwaliteit van bestaande en nieuwe natuur in het Natuurnetwerk Nederland moet beter. Dat gaat zowel om herstel van de biodiversiteit in het algemeen, als om het verbeteren van de water- en milieucondities en het in stand houden van specifieke planten en dieren. We gaan gebiedsgericht samenwerken met beheerders, boeren, burgers en andere overheden om de omstandigheden voor biodiversiteit in en rond natuurgebieden te verbeteren. Ook borgen we de voor biodiversiteit noodzakelijke condities effectief in omgevingsbeleid. Het toekomstige stikstofbeleid zal hier sterk aan moeten bijdragen.

Verbreden

We gaan ons inzetten voor Nederland Natuurpositief. Het natuurbeleid breiden we uit buiten het Natuurnetwerk Nederland en gaan we toepassen op de ontwikkelingen in het landelijk en stedelijk gebied. De landschappelijke kwaliteiten buiten het NNN bieden een goede basis om ook daar natuur te versterken en de biodiversiteit te vergroten. Zo worden biodiversiteit en natuurlijk kapitaal integraal onderdeel van visies op stedelijke en infrastructurele ontwikkelingen, klimaatadaptatie, waterbeheerplannen, de uitwerking van maatregelen uit het Klimaatakkoord en van omgevingsvisies. Provincies omarmen, net als het Rijk, het breed gedragen initiatief van de partners van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en zoeken de samenwerking.

Om beleid voor verschillende opgaven binnen een gebied beter samen te brengen, gaan doelen (in plaats van maatregelen) en samenhang (de ene overheid ondersteunt de andere en de ene maatregel grijpt logisch in op de andere) het uitgangspunt vormen.

De verbreding zal ook vorm krijgen door meer landschappelijke icoonprojecten in gang te zetten; zoals de Drentse Aa, de Markerwadden en het natuurherstel langs de grote rivieren zoals de Grensmaasvallei. Dit zijn projecten die een groot publiek aanspreken en die grote recreatief-toeristische en ecologische meerwaarde hebben.

Verbinden

Voor het combineren van kansen en opgaven gaan we als provincies en ministerie van LNV bij biodiversiteitsherstel nauwer samenwerken met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partners. Die samenwerking is belangrijk om te zorgen dat acties op gebiedsniveau bij elkaar komen. De basis waarop we deze samenwerking gaan uitbouwen is het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland.

Naast verbinden met partners op zowel gemeentelijk, provinciaal als nationaal niveau is het ook belangrijk onze agenda te verbinden met die van de EU en met de biodiversiteitsagenda op mondiaal niveau. Dit gebeurt mede met het oog op een nieuw mondiaal strategisch raamwerk ('New Deal for Nature') voor het Biodiversiteitsverdrag waarover in 2020 in China afspraken zullen worden gemaakt. Wij leveren daarvoor een gezamenlijke inbreng.

De 4 V's via bestaande sporen

We gaan geen nieuwe trajecten inzetten, maar haken aan bij datgene wat al ontwikkeld is en wordt. Onze ambitie is dat biodiversiteitsherstel een plek krijgt via de uitwerking van de coalitieakkoorden, in de omschakeling naar kringlooplandbouw, via de uitwerking van het Klimaatakkoord, bij infrastructurele projecten en woningbouw. De aanpak volgens de vier V's agenderen we mondiaal via het biodiversiteitsverdrag (CBD).

Samen met onze huidige partners in natuurbeleid werken we het komende half jaar aan de invulling van de vier V's met als resultaat een nationale uitvoeringsagenda die aansluit bij de andere, grote maatschappelijke ontwikkelingen voor de komende tien jaar (2020-2030) en die internationaal inspirerend, innovatief en doeltreffend is.

Uitnodiging

Op naar een innovatief plan dat de rest van de wereld inspireert! Wij slaan de handen ineen voor een extra impuls voor biodiversiteit. De lat ligt hoog. En dat moet ook: vanwege de intrinsieke waarde van natuur, voor onze gezondheid, ons welzijn en onze welvaart. Omdat een topeconomie niet zonder een topecologie kan. We nodigen maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven uit om de ambitie samen verder uit te werken. Denk en doe mee!

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

Oktober 2019 | Publicatie-nr. 0919-120